

**Kommunernas tillsyn
enligt
alkohollagen och tobakslagen
2008**

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Länsstyrelsen i Hallands län

Meddelande 2009:24

ISSN 1101 - 1084

Tryckt på länsstyrelsens tryckeri, Halmstad, nov. 2009

Innehållsförteckning:

Sammanfattning	2
Alkohol och tobakstillsynen i Hallands län	2
Tabeller alkohol:	
- Alkoholförsäljning på Systembolaget	5
- Antal serveringstillstånd per 1000 invånare över 15 år	5
- Antal stadigvarande serveringstillstånd 081231	6
- Antal under 2008 meddelande stadigvarande serveringstillstånd	7
- Besök hos tillståndshavare med stadigvarande tillstånd	7
- Antal under 2008 meddelade tillfälliga serveringstillstånd	8
- Besök hos tillståndshavare med tillfälliga tillstånd	8
- Beslut om återkallelse av serveringstillstånd eller varning	9
- Antal detaljhandelsställen för öl 081231	10
- Besökta detaljhandelsställen för öl	10
Tabeller tobak:	
- Antal anmälda försäljningsställen för tobak 081231	11
-Antal besökta tobaksförsäljningsställen	11
- Besök i serveringslokal	11
Intervjuer:	
Intervju Halmstads kommun	12
Intervju Laholms kommun	13
Intervju Hylte kommun	14
Regelverket:	
Alkohollagen	16
Förslag till förändringar i alkohollagen	20
Tobakslagen	21

Sammanfattning

Länsstyrelsen konstaterar att arbetet med alkohol- och tobakstillsyn i Hallands län utvecklas i positiv riktning. Kommunerna ökar aktiviteten avseende besök i informations- och/ eller kontrollsyfte hos tillståndshavare med serveringstillstånd för alkohol och hos detaljhandeln för öl. Positivt är också att samtliga kommuner nu deltar i arbetet med metoden Ansvarsfull Alkoholservering. Förbättringsområden finns speciellt inom tobaksområdet där tillsynen är marginell.

Alkohol- och tobakstillsynen i Hallands län

Bakgrund

Alkohol- och tobakslagstiftningen i Sverige har karaktären av skyddslagstiftning ur ett socialt och hälsofrämjande perspektiv. Ansvariga politiker och tjänstemän i kommunerna har ett särskilt ansvar att följa lagstiftningens intentioner. I detta ingår att tillse att tillräckliga resurser satsas, kompetensen inom området är god och att regelbunden tillsyn genomförs på ett professionellt sätt.

Länsstyrelsen skall inom länet utöva tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen. Länsstyrelsen skall följa kommunernas verksamhet, biträda med information och råd samt främja samarbete mellan olika tillsynsmyndigheter

Mot bakgrund av ovanstående har Länsstyrelsen tagit del av uppgifter lämnade till Folkhälsoinstitutet, FHI, avseende 2008, haft träff med alkoholhandläggarna i länet samt intervjuat företrädare för verksamheten i Laholms, Hylte och Halmstads kommuner.

Alkoholtillsyn

Riksdagen framhåller tillsynsarbete som en av nyckelfaktorerna i arbetet med att minska de problem som kan uppstå i samband med alkoholkonsumtion. Lagstiftaren har också förutsatt att kommunerna ska göra kontrollbesök. Även tillståndsinnehavarna bör kunna förvänta sig att kommunerna arbetar med tillsyn och det är väsentligt ur rättssäkerhetssynpunkt att tillståndsinnehavare behandlas lika i länet

Tillsynen är en viktig del i kommunernas förebyggande arbete och samtliga kommuner i Halland arbetar numera utifrån en **tillsynsplan** vad avser tillsyn av serveringstillstånd. Syftet är att planen ska vara en hjälp att prioritera och mäta effekter av tillsynsarbetet.

I Hallands län har tillsynen gällande både **stadigvarande serveringstillstånd** och **tillfälliga serveringstillstånd** sammantaget blivit något mer frekvent de senaste åren. Positivt är att den nedgång i antalet besök som enligt FHI skett i landet under 2008 inte gäller för Halland. Antalet tillsynsbesök har ökat både vad gäller stadigvarande och tillfälliga tillstånd. På frågan om hur kommunerna upplevde ordning, nykterhet och ålderskontroller vid sina tillsynsbesök svarade samtliga kommuner att detta upplevdes bra eller mycket bra.

Antalet **återkallelser** och **varningar** är totalt sett få. Skäl till återkallelse är huvudsakligen att tillståndet inte utnyttjas längre. Antalet inledda utredningar avseende restaurangers misskötsamhet av servering kan dock vara fler då det inte är helt ovanligt att restauranger byter ägare då missförhållanden föranlett utredning.

Kontrollen avseende **detaljhandel med öl** har förbättrats för varje år. Enligt FHI är det rimligt att varje handlare får åtminstone ett besök per år, ett mål som för länet som helhet inte är uppnått ännu. FHI rekommenderar att handlare gör ålderskontroll på alla som ser ut att vara under 25 år vid inköp av tobak och folköl. En metod för kommunerna att kontrollera detta och utöva tillsyn är att göra provköp. Metoden används av de tre norra kommunerna i länet. Den som bedriver detaljhandel med öl skall själv kontrollera försäljningen och ha ett egenkontrollprogram för det. I denna del återstår arbete innan målet är uppnått i länet. Ingen av kommunerna har meddelat varning eller förbud när det gäller detaljhandel med öl.

Det finns en koppling mellan alkoholkonsumtion och våld. Arbetet med metoden **Ansvarsfull Alkoholservering** syftar till att minska våldet på och i anslutning till serveringsställen och bygger på samverkan mellan branschen och myndigheterna. Utbildning av serveringspersonal och aktiv tillsyn är metoder som används. Metoden har under 2008 fortsatt bedrivits i de tre kommuner som ingår i RUSTAD; Falkenberg, Varberg och Kungsbacka. Alkoholhandläggarna i kommunerna bedömer arbetet som mycket betydelsefullt och välfungerande. Övriga tre kommuner; Halmstad, Hylte och Laholm, har under året beslutat sig för att delta i arbetet och via FHI har medel tilldelats och projektet påbörjats i september 2009

Tobakstillsyn

Tobaksbruket är vårt största folkhälsoproblem. Regeringen anser att tillsynsarbetet avseende efterlevnaden av tobakslagen är eftersatt och måste stärkas. Något som brister är t.ex. tillsynen avseende rökförbudet på skolgårdar. Att förhindra debut är väsentligt och här har kommunerna en viktig roll.

Tobakstillsynen i länet består 2008 av ett fåtal besök ute på försäljningstillfällen och serveringslokaler. FHI anser att det är rimligt att varje försäljningsställe får besök åtminstone en gång per år, ett mål som kräver större insatser från alla kommunerna.

Ingen av kommunerna i Halland har under 2008 genomfört provköpsstudier som innebär att ungdomar över 18 år som ser yngre ut försöker köpa tobak utan legitimation. Inte heller har någon kommun meddelat föreläggande eller förbud p.g.a. att näringsidkaren inte förvissat sig om att mottagaren uppnått 18 års ålder eller p.g.a. att bestämmelserna om rökfria miljöer inte följts. Ingen kommun har besökt skolor i informations- eller kontrollsyrte gällande tobakslagens bestämmelser om rökfria skolgårdar.

Särskilt avseende Laholms, Halmstads och Hylte kommuner.

Halmstads kommun bedöms ha ett relativt väl fungerande arbete inom alkohol- och tobaksområdet och resurserna har förstärkts de senaste åren. Vad gäller antalet tillsynsbesök hos detaljhandelsställen finns förbättringsområden både vad gäller öl och tobak.

Laholms kommun bedöms också ha en relativt välfungerande verksamhet inom alkohol- och tobaksområdet. För en fullgod tillsyn bör dock antalet tillsynsbesök ökas ytterligare.

Hylte:

Av genomgången framgår att kommunen knappast genomför någon tillsyn inom alkohol- eller tobaksområdet och någon förbättring avseende tillsynen inom de områdena har inte skett sedan föregående år.

Positivt är att alla kommunerna påbörjat arbete med projektet Ansvarsfull Alkoholservering under året.

**Alkoholförsäljning på Systembolaget i liter 100% alkohol
per invånare över 15 år**

	2006	2007	2008
Halmstad	4,48	4,73	4,87
Hylte	3,38	3,44	3,52
Laholm	2,48	2,44	2,49
Falkenberg	4,23	4,39	4,5
Varberg	4,24	4,49	4,66
Kungsbacka	4,07	4,11	4,31
Länet	4,10	4,26	4,41

Antal serveringstillstånd per 1000 invånare över 15 år

	2006	2007	2008
Halmstad	17,5	17,6	17
Hylte	20	21,3	18,8
Laholm	14	15,5	16,9
Falkenberg	16,1	18,9	18,7
Varberg	14,2	13,1	13,2
Kungsbacka	9,7	9,7	7,6
Länet	14,6	15	14,3

(Källa: FHI:s hemsida, Databasen Alkohol- och Narkotikautvecklingen i siffror, tabell 1.2.2
samt tabell 1.1.2)

Antal stadigvarande serveringstillstånd 2008-12-31

	Allmänheten	Slutna sällskap
Halmstad	129	14
Hylte	16	0
Laholm	33	8
Falkenberg	63	4
Varberg	62	4
Kungsbacka	44	7
Länet	347	37

(Källa: FHI:s hemsida, Försäljningsstatistik alkohol, serveringstillstånd 2008)

Antal under 2008 meddelade stadigvarande serveringstillstånd
Antal avslag

	Allmänheten	Slutna sällskap	Avslag
Halmstad	12	2	0
Hylte	3	0	0
Laholm	8	0	0
Falkenberg	10	1	0
Varberg	15	1	1
Kungsbacka	5	4	0
Länet	53	8	1

Besök hos tillståndshavare med av stadigvarande tillstånd i informations- och/ eller kontrollsyfte

	2006	2007	2008
Halmstad	149	200	188
Hylte	6	3	4
Laholm	6	5	6
Falkenberg	70	70	90
Varberg	52	63	86
Kungsbacka	40	72	64
Länet	323	413	438

**Antal under 2008 meddelade tillfälliga serveringstillstånd
Antal avslag**

	Allmänheten	Slutna säll- skap	Avslag
Halmstad	23	42	0
Hylte	3	1	0
Laholm	6	1	0
Falkenberg	9	2	0
Varberg	9	26	0
Kungsbacka	1	2	0
Länet	51	74	0

**Besök hos tillståndshavare med tillfälliga serveringstillstånd i
informations- och/ eller kontrollsyfte**

	2006	2007	2008
Halmstad	2	19	11
Hylte	0	0	1
Laholm	0	2	0
Falkenberg	2	7	9
Varberg	11	19	35
Kungsbacka	0	0	1
Länet	15	47	57

Beslut om återkallelse av serveringstillstånd eller varning med stöd av alkohollagen

Återkallelse			
	2006	2007	2008
Halmstad	7	5	12
Hylte	0	1	0
Laholm	0	1	6
Falkenberg	3	0	0
Varberg	8	8	12
Kungsbacka	11	10	1
Länet	29	25	31

Varning			
	2006	2007	2008
Halmstad	7	3	0
Hylte	0	1	0
Laholm	1	0	0
Falkenberg	3	0	0
Varberg	2	2	1
Kungsbacka	0	1	0
Länet	13	7	1

Antal anmälda detaljhandelsställen för öl 081231

		provköp 2008
Halmstad	78	nej
Hylte	15	nej
Laholm	39	nej
Falkenberg	67	ja
Varberg	52	ja
Kungsbacka	38	ja
Länet	289	

Besökta detaljhandelsställen för öl i informations- och/eller kontrollsyrte

	2006	2007	2008	därav egen- kontroll- program
Halmstad	0	8	15	15
Hylte	0		0	
Laholm	34	30	39	39
Falkenberg	3	17	67	33
Varberg	0	55	52	50
Kungsbacka	20	28	38	25
Länet	57	138	211	162

Antal anmälda försäljningsställen med tobaksvaror 081231

Halmstad	141
Hylte	30
Laholm	
Falkenberg	70
Varberg	72
Kungsbacka	56
Länet	369

Antal besökta tobaksförsäljningsställen i informations- och/eller kontrollsyfte

	2006	2007	2008
Halmstad	0	8	38
Hylte	0	0	0
Laholm	37	34	
Falkenberg	2	5	10
Varberg	0	4	0
Kungsbacka	41	28	0
Länet	80	79	48

Besök i serveringslokal i informations- eller kontrollsyfte

	2006	2007	2008
Halmstad	0	0	0
Hylte	0	0	0
Laholm	6	7	
Falkenberg	0	0	20
Varberg	8	8	0
Kungsbacka			0
	14	15	20

Källa: Lst i Hallands rapport "Kommunernas tillsyn enligt alkohollagen och tobakslagen 2007, kommunernas inrapportering till FHI:s länsrapport, begärda kompletteringar.)

Intervju avseende alkohol- och tobakstillsyn, Halmstads kommun den 8 september 2009

Intervjuade: Alkoholhandläggarna Annelie Wallentin och Åsa Johansson,

Personal och kompetensfrågor

Personalen består av två alkoholhandläggare som ansvarar för handläggningen av tillståndsgivning och tillsyn när det gäller alkohol och tobaksfrågor. Totalt används 1,5 tjänst till uppgifterna, båda har också andra arbetsuppgifter vid förvaltningen. Målet är att alla ställen ska få ett tillsynsbesök per år. Plan görs för hur arbetet ska gå tillväga, vilka ställen som ska besökas och när. Uppföljning sker årligen vad gäller antalet tillsynsbesök, antalet ansökningar och antalet tillstånd.

Kompetensen inom området är god på förvaltningen; en handläggare är jurist, en handläggare har flerårig erfarenhet och dessutom har socialchef god kunskap inom ämnesområdet. Möjlighet finns att använda utbildningsföretaget Niagara för kompetensutveckling vid behov. Handläggarna deltar i nätverksträffar med andra kommuner en gång per halvår, har möjlighet att delta i årlig träff anordnad av KAF (kommunala alkoholhandläggares förening) samt har deltagit i tobaksutbildning anordnad av Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Politikerna i socialnämnden har fått utbildning i alkohollagen.

Samarbetsfrågor

Handläggarna uppger att samarbetet mellan olika myndigheter fungerar väl. Tillsammans med Polisen, Räddningstjänsten, Miljö- och hälsoskyddskontoret, Försäkringskassan samt Skatteverket har en referensgrupp bildats som träffas två gånger per år. Respektive myndighet kan dit remittera ärenden som är i behov av att ventileras. Årligen görs 5-6 gemensamma tillsyner då samtliga, exklusive Räddningstjänsten, brukar delta.

I övrigt så sker oftast tillsyn tillsammans med Skatteverket. Polisen gör också själva tillsynsbesök och skickar PM med noteringar.

Ansvarsfull Alkoholservering

Det finns ett politiskt beslut i kommunen om att metoden skall användas/tillämpas och arbete påbörjades under 2005 men fullföljdes inte. Kommunen är nu delaktig i det projekt som påbörjats i september månad 2009 tillsammans med Laholms och Hylte kommuner.

Jämställdhet

Det upplevs inte finnas några problem med avseende på att personer med invandrarbakgrund och/eller personer med funktionshinder skulle ha svårigheter att komma in eller på annat sätt behandlas illa vid krogbesök. Det förekommer inte heller att krogar har olika ålder avseende insläpp för kvinnor respektive män. Däremot har krogarna olika målgrupper.

Övrigt

Handläggarna upplever att det finns svårigheter att agera utifrån gällande lagstiftning. Ett exempel är att kommunen meddelade förbud mot tobaksförsäljning då innehavare sålt med utländsk text märkta cigaretter men förbudet höll inte vid rättslig prövning. Kommunen har varit remissinstans gällande nya alkohollagen och det har funnits ett stort intresse för frågorna.

Intervju avseende alkohol- och tobakstillsyn i Laholms kommun den 15 september 2009

Intervjuade: Alkoholhandläggare Michael Andersson och ordförande i socialnämnden Rosita Wärring.

Personal och kompetensfrågor

Alkoholhandläggartjänsten i Laholms kommun finns inom den administrativa avdelningen. Inom denna avdelning finns också boendesamordningen och receptionen. Avdelningschefen för myndighetsdelen inom socialtjänsten är även chef över den administrativa delen.

60% av en heltidstjänst används till alkohol- och tobakstillsynen. Det finns inte någon planering för att utöka denna resurs i dagsläget. Skulle befolkningen i kommunen öka avsevärt och antalet serveringstillstånd därmed också öka får man ta ställning till om tjänsten behöver utökas.

Michael Andersson har deltagit i alkoholhandläggartutbildning anordnad av företaget Niagara. En gång varje år hålls en träff med landets alkoholhandläggare som Michael Andersson deltar i.

Samarbetsfrågor

En politisk styrgrupp finns gällande samarbetsfrågor sedan två år tillbaka där även ansvariga från landstinget deltar.

Samarbetet med polisen fungerar väl, ett nära samarbete finns med de poliser som arbetar med det förebyggande. Även med Skatteverket fungerar samarbetet bra.

Vid ansökan om serveringstillstånd finns ett gott samarbete med Miljökontoret.

Ansvarsfull Alkoholservering

Det finns politiskt beslut om Ansvarsfull Alkoholservering i kommunen. Sommartid finns ett antal säsongöppna restauranger som har serveringstillstånd, under vinterhalvåret är det ett färre antal.

Jämställdhet

De intervjuade har aldrig fått några signaler om att funktionshindrade, invandrare och män/kvinnor skulle ha diskriminerats eller särbehandlats i samband med krogbesök.

Politikerrollen

Alkoholpolicy finns antagen av kommunfullmäktige. Som politiker tar Rosita Wärring del av alkoholtillsynsrapporter och deltar i diskussioner om tillfälliga alkoholtillstånd.

Om lagstiftningen och praxis

En liberal syn finns gällande beviljande av serveringstillstånd däremot en hårdare inställning vid tillsyn av hur serveringstillstånden sköts.

En ambition finns att skärpa tillståndsgivning vid tillfälliga arrangemang eftersom där varit en del i övrigt att önska när tillsynen genomförts.

Övrigt

Det finns en nära kontakt mellan alkoholhandläggaren och politikerna.

Tobakstillsyn

Det finns ett eget tillsynsprogram beträffande tobak i kommunen. Policyn som finns är att en gång per år besöka de näringsidkare som säljer tobak.

Vidare planeras för en undersökning rörande tillgängligheten till folköl.

Intervju avseende alkohol- och tobakstillsyn, Hylte kommun, den 10 september 2009

Intervjuade: Ordföranden i samhällsbyggnadsnämnden Håkan Dagsgård, miljöinspektör Lotta Schurmann och miljöchef Stefan Andersson

Personal och kompetensfrågor

Alkohol- och tobakstillsynen är sedan ett par år organisatoriskt placerad inom samhällsbyggnadskontoret där även miljötillsynen finns. De två handläggare som arbetar med frågorna arbetar mestadels med andra frågor. Det finns inga särskilda resurser avsatta för utbildning eller kompetensutveckling. Brist på kompetens finns speciellt när det gäller ekonomiska frågor. Vid behov får frågor lösas med konsult hjälp. Någon plan för utökning av resurserna finns ej.

Kommunen har avseende 2009 upprättat tillsynsplan och i den prioriterat handläggning av inkommande ärenden och därtill hörande administration samt tillsyn för de verksamheter som betalar fasta tillsynsavgifter.

Personalen anser det vara alltför lite resurser som satsas på tillsynen. Någon relevant tillsyn inom alkohol- och tobaksområdena är omöjlig att upprätthålla. Under det senaste året har tillsyn av alkoholservering endast skett vid ett tillfälle. Den tillsynen initierades av polismyndigheten.

Politiskt har tidigare diskuterats om eventuellt samarbete med andra kommuner men är idag ej aktuellt.

Samarbetsfrågor

Samarbete med polis och Skatteverket förekommer endast någon gång per år, senast vid festival i somras.

Ansvarsfull Alkoholservering

Hylte har inte tidigare arbetat med metoden Ansvarsfull Alkoholservering men ingår nu i ett gemensamt projekt med Halmstads och Laholms kommuner, påbörjat i september 2009.

Alkohollagen

Kommentarer huvudsakligen hämtade från FHI:s handbok

Alkohollagens rättsområde

Av 1 kap 1 § alkohollagen (AL) framgår att lagstiftningen gäller för tillverkning av alkoholdrycker (det vill säga spritdrycker, vin, starköl och öl). Lagen gäller även för handel med och marknadsföring av alkoholdrycker. I begreppet handel innefattas parthandel, detaljhandel, servering samt import/införsel och export/utförsel.

Utöver alkohollagen finns det en rad andra författningar som reglerar handel, marknadsföring m.m. av dessa drycker och sprit.

Detaljhandel med öl

I 5 kap 6 § anges att detaljhandel med öl, med de inskränkningar som föreskrivs i lagen, är tillåten under villkor att verksamheten bedrivs i en lokal som är godkänd som livsmedelslokal enligt bestämmelser som meddelats med stöd av livsmedelslagen, samt att försäljning av matvaror bedrivs i lokalen. Den som bedriver detaljhandel med öl skall anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan skall göras senast när verksamheten påbörjas.

Den som bedriver detaljhandel med öl skall utöva särskild tillsyn (egentillsyn) över försäljningen. För tillsynen skall det finnas ett för verksamheten lämpligt program.

Genom alkohollagens tillkomst avskaffades det tillståndskrav som tidigare gällde för matvaruhandlare som bedrev detaljhandel med öl. Förutsättningarna för att detaljhandel med öl skall få bedrivas är numera att den sker i en godkänd livsmedelslokal och att det där även bedrivs matvaruförsäljning.

Med matvaror menas matvaror ur det sedvanliga livsmedelssortimentet. Med detta avses t.ex. mejeriprodukter, charkvaror, torrvaror, grönsaker och frukt samt ett brett urval konserver liksom djupfrysta matvaror.

Den som bedriver detaljhandel med öl skall anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan skall göras av behörig företrädare för det företag som driver verksamheten. Anmälan skall göras senast när verksamheten påbörjas.

Varje företag som bedriver detaljhandel med öl är skyldigt att utöva särskild tillsyn (egentillsyn) över ölförsäljningen. För denna egentillsyn skall företaget ta fram och tillämpa ett egentillsynsprogram. Programmet skall beskriva vilka rutiner som skall tillämpas vid försäljning av folköl för att minimera antalet överträdelser av försäljningsbestämmelserna.

Det är viktigt att kommunen informerar handlarna om försäljningsreglerna och om skyldigheten att ha en särskild tillsyn över ölförsäljningen så snart en handlare gjort en anmälan enligt 5 kap. 6 § andra stycket. Kommunen bör i sin tillsyn över ölförsäljningen ha särskild uppmärksamhet på hur egentillsynen fungerar. Frånvaron av

egentillsyn och/eller program kan utgöra grund för åtgärd (försäljningsförbud eller varning).

Serveringstillstånd

Av 7 kap 5 § framgår att serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillstånd kan avse servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod (stadigvarande tillstånd). Tillstånd kan även avse en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle. Stadigvarande tillstånd gäller tills vidare. Tillståndsmyndigheten får dock om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till viss tid. I samband med beslut om serveringstillstånd eller senare får tillståndsmyndigheten meddela de villkor som behövs.

De stadigvarande tillstånden kan antingen avse hela året eller viss del av året (säsongsrättighet). Exempel på säsongsrättighet är en restaurang som har tillsvidarestillstånd till servering under sommarmånaderna.

För stadigvarande tillstånd för servering till allmänheten gäller höga krav till exempel beträffande lokaler, matutbud och kännedom om alkohollagstiftningen. Stadigvarande tillstånd gäller tills vidare. Tillståndsmyndigheten får dock om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till viss tid. I samband med beslut om serveringstillstånd eller senare får tillståndsmyndigheten meddela de villkor som behövs.

För servering till slutna sällskap och för tillfälliga tillstånd har det utvecklats en praxis som innebär lägre krav på matutbud, lokalens beskaffenhet och sökandens utbildning, dock inte på sökandens vandel.

Ett stadigvarande tillstånd avseende slutna sällskap är antingen en s.k. klubb rättighet, det vill säga ett tillstånd för ett visst sällskap som förening, företag, klubb, personalgrupp och dylikt, eller en s.k. festvåringsrättighet, det vill säga ett tillstånd till en restaurangrörelse som på beställning bedriver servering till olika slutna sällskap.

För att det skall kunna vara fråga om ett slutet sällskap krävs att medlemskretsen är känd före det aktuella arrangemanget. Det är alltså inte fråga om ett slutet sällskap om till exempel medlemskap kan lösas i entrén till den aktuella tillställningen. Vidare krävs att det finns ett gemensamt intresse eller annat innehållsmässigt samband mellan medlemmarna.

Genom villkor kan tillståndsmyndigheten till exempel förordna om:

- vilka serveringslokaler som får utnyttjas och hur
- att ordningsvakter skall finnas
- att alkoholdrycker endast får serveras genom bordservering
- vilka serveringstider som skall gälla
- hur och när en drinkbar får användas

Villkor kan meddelas även efter det att tillstånd har givits. Skäl för detta kan vara senare uppkomna problem som har direkt samband med serveringsrörelsen, till exempel att serveringen har medfört alkoholpolitiska olägenheter. Villkor kan också meddelas p.g.a. nytillkommande yttre omständigheter till exempel för att undvika ordningsstörningar vid allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar.

I 7 kap 6 § anges att serveringstillstånd kan gälla spritdrycker, vin och starköl eller avse en eller två av dessa drycker.

Av 7 kap 7 § framgår att serveringstillstånd endast får meddelas den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Sökanden skall också visa att serveringsstället uppfyller kraven i 8 §. Vid tillståndsprövningen skall särskild hänsyn tas till om sökanden är laglydig och benägen att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna.

För att tillstånd skall få meddelas krävs en utredning som gör sannolikt att sökanden kommer att bedriva serveringen i enlighet med lagens bestämmelser. När prövningen avser en juridisk person riktas lämplighetskraven även mot de fysiska personer som har ett betydande inflytande i rörelsen.

I 7 kap 8 § anges bland annat att tillstånd för servering till allmänheten året runt eller årligen under viss tidsperiod får meddelas endast om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning och tillhandahåller lagad mat. Serveringsstället skall ha ett med hänsyn till omständigheterna tillräckligt antal sittplatser för gäster. Serveringsstället skall även vara lämpligt för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt. Tillstånd för servering till allmänheten under en enstaka tidsperiod eller vid ett enstaka tillfälle får meddelas om serveringsstället tillhandahåller lagad mat. Detsamma gäller beträffande tillstånd för servering i slutet sällskap.

Enligt 7 kap 10 § skall serveringstillstånd avse viss lokal eller avgränsat utrymme.

Av 7 kap 12 § framgår att serveringstillstånd av spritdrycker, vin och starköl meddelas av den kommun där serveringsstället är beläget.

I 7 kap 19 § anges att kommunen skall återkalla serveringstillstånd om:

1. tillståndet inte längre utnyttjas,
2. det inte endast tillfälligt uppkommer sådana olägenheter som avses i 6 kap. 2 §,
3. tillståndshavaren inte följer de för servering eller serveringstillstånd gällande bestämmelserna i denna lag eller föreskrifter eller villkor meddelade med stöd av denna lag,
4. de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd enligt 7 och 8 §§ inte längre föreligger, eller
5. tillståndshavaren tillåter brottslig verksamhet på serveringsstället. Lag (2001:414).

I 7 kap 20 § anges att i stället för återkallelse enligt 18 eller 19 § kan tillståndshavaren meddelas varning, om varning av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd.

Tillsyn

Enligt 8 kap 1 § utövar Statens folkhälsoinstitut, med den begränsning som följer av 1 a §, central tillsyn över efterlevnaden av denna lag och kan meddela allmänna råd till vägledning för tillämpningen av lagen. Länsstyrelsen utövar tillsyn inom länet. Länsstyrelsen skall också biträda kommunerna med råd i deras verksamhet. Den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om servering av spritdrycker, vin och starköl utövas av kommunen och av polismyndigheten. Kommunen och polismyndigheten utövar också tillsyn över servering av och detaljhandel med öl.

Statens folkhälsoinstitut skall följa utvecklingen och vara vägledande vid tillämpningen av lagen. De regionala myndigheterna, länsstyrelserna, skall bl.a. ge kommunerna vägledning men också utöva tillsyn av kommunernas verksamhet. Det senare gäller bl.a. avseende alkohollagens efterlevnad (t.ex. att tillstånd bara meddelas när förutsättningarna är uppfyllda) men även förvaltningslagens efterlevnad. Kommuner och polismyndigheter skall utöva den direkta tillsynen.

Kommunerna har rätt att finansiera tillsynsverksamheten med avgifter (7 kap 13 § tredje stycket). Kommunerna har också getts en möjlighet att ta hjälp av varandra med uppgifterna (7 kap 16 §). Samverkan kan också ske i andra former än de som regleras i avtal. Tillsynsmyndigheternas informationsutbyte sinsemellan och andra myndigheters skyldigheter att lämna tillsynsmyndigheterna upplysningar har särskilt reglerats med syfte att möjliggöra en effektiv tillsyn (8 kap 2 §). Bland annat skall polismyndigheten underrätta tillsynsmyndigheten om sina iakttagelser. Kommunen skall underrätta den polismyndighet som berörs om de beslut som fattats enligt alkohollagen (7 kap 22 §).

Förslag till kommande förändringar i Alkohollagen (SOU 2009:22)

De flesta förändringar eller preciseringar som föreslås rör serveringstillstånd, d.v.s. tillstånd att servera starköl, vin och spritdrycker. De viktigaste är följande.

- Kommunerna får en lagstadgad skyldighet att utfärda riktlinjer för vad som gäller för serveringstillstånd inom den egna kommunen. För att åstadkomma större enhetlighet mellan kommunerna föreslås att Statens folkhälsoinstitut få i uppdrag att i samråd med Sveriges kommuner och landsting utarbeta modeller för sådana riktlinjer. Varje kommun ska också ha en plan för tillsynen.
- Cateringföretag ska kunna få stadigvarande tillstånd för servering i slutna sällskap.
- Kravet på köksutrustning och lagad mat får en annan utformning så att t.ex. sushi- och vegetariska restauranger ska kunna få tillstånd att servera alkohol.
- Det ska kunna bli tillåtet för flera restauranger att använda gemensamt serveringsutrymme.
- Det ska bli tillåtet att anordna mässor för provning och avsmakning av alkoholdrycker under förutsättning att varje utställare har eget serveringstillstånd samt att det på mässområdet finns tillgång till tillredd mat.
- Efter tillstånd av kommunen ska ombuteljering och kryddning av brännvin för servering på den egna krogen kunna bli möjligt.
- Sanktionssystemet ändras. En ny påföljd, erinran, införs. Erinran eller varning ska vara ett förstahandsalternativ. Återkallelse av tillståndet ska, utom i verkligt allvarliga fall, ske först då tillståndshavaren fått en eller flera varningar utan att låta sig rättas.
- För att beviljas serveringstillstånd ska sökanden visa att han eller hon har erforderliga kunskaper om alkohollagstiftningen.
- Förutom serverings- och kökspersonal ska även annan personal som är av betydelse för ordning och nykterhet, t.ex. entrévärdar, vara anställda av tillståndshavaren eller inhyrda av bemanningsföretag. Undantag gäller för ordningssvakter som är förordnade av polisen.
- Tillstånd till alkoholservering på annan tid än under den s.k. normaltiden, 11.00-01.00, får medges endast från kl.01.00 till längst kl. 03.00

Ett särskilt avsnitt behandlar ungdomars åtkomst till alkohol. Förutom en rekommendation om informationsinsatser för att sprida kunskap om vilka regler som gäller föreslås att det i lagen görs tydligt att som huvudregel gäller att underåriga inte får bjudas på alkohol.

Slutligen föreslås att vissa regler som gäller marknadsföring blir tillämpliga även på andra medier än tidningar och tidskrifter samt att annonser för alkoholdrycker i tidningar och tidskrifter inte får överstiga en halv sida av tabloidformat.

(Källa: Pressmeddelande Socialdepartementet 4/3 2009)

Förslaget har i november 2009 inte lett till ändrad lagstiftning.

Tobakslagen

På grund av de hälsorisker och olägenheter som är förbundna med bruk av tobak och exponering för tobaksrök meddelas i denna lag bestämmelser om:

- Begränsning av rökning i vissa lokaler och utrymmen samt på vissa områden utomhus,
- rökfri arbetsmiljö,
- varningstexter och innehållsdeklaration på förpackningar till tobaksvaror,
- begränsningar av handeln med och rätten till införsel av tobaksvaror,
- marknadsföring av tobaksvaror och användning av vissa varukännetecken i marknadsföring av andra varor eller tjänster samt
- produktkontroll m.m. av tobaksvaror.

Rökförbud

Av 2 § 5 punkten framgår att rökning är förbjuden i restauranger och på andra serveringsställen, utom när servering sker utomhus.

Åldersgräns

Enligt 12 § får tobaksvaror inte säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte fyllt 18 år. Den som lämnar ut tobaksvaror skall förvissa sig om att mottagaren har uppnått nämnda ålder. I 12 § a anges att tobaksvaror som säljs till konsumenter skall tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera mottagarens ålder. Detta gäller även när försäljningen sker genom automat, via postorder eller liknande.

Anmälan om försäljning

Av 12 § c framgår att en näringsidkare som tillhandahåller tobaksvaror för försäljning till konsumenter skall anmäla försäljningen hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan skall göras senast när försäljningen påbörjas. Näringsidkaren skall utöva särskild tillsyn (egentillsyn) över försäljningen och ansvara för att det finns ett för verksamheten lämpligt egentillsynsprogram.

Tillsyn

I 19 § anges att den centrala tillsynen över att denna lag och föreskrifter som meddelas med stöd av lagen följs utövas av Statens folkhälsoinstitut när det gäller

- a) miljöer som avses i 2 § och som inte är upplåtna enbart för personal (avser bland annat restauranger),
- b) lokaler som avses i 4 § (avser bland annat hotell),
- c) varningstexter m.m. enligt 9, 10 och 11 §§,
- d) handel enligt 12/12 b §§ och anmälan och egentillsyn enligt 12 c §,
- e) produktkontroll m.m. enligt 16 – 18 §§, och
- f) uppgifter om kostnader för marknadsföring enligt 18 b §.

Av 19 § a framgår att den eller de nämnder kommunfullmäktige bestämmer har den omedelbara tillsynen avseende:

- De miljöer och lokaler för vilka Statens folkhälsoinstitut har den centrala tillsynen
- Bestämmelserna om handel m.m. enligt 12 – 12 c §§
- Bestämmelserna om marknadsföring m.m. i 14 och 14 a §§ när det gäller marknadsföringsåtgärder på eller i anslutning till försäljningsställen

Länsstyrelsen utövar inom länet tillsyn enligt första stycket 2. Länsstyrelsen skall följa kommunernas verksamhet och biträda kommunerna med information och råd, och främja samarbete mellan olika tillsynsmyndigheter och mellan tillsynsmyndigheter och andra. Lag (2005:369).

Enligt 19 § b får en kommun ta ut avgift för sin tillsyn av den som bedriver anmälningspliktig näringsverksamhet med tobaksvaror.